

FAKULTET ZA EVROPSKE  
PRAVNO-POLITIČKE STUDIJE  
NOVI SAD

Broj: 17-III

Datum: 25.03.2016

**EDUCONS**  
UNIVERZITET

Образац Извештаја о оцени докторске дисертације

**ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ**

**I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ****I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ**

Одлуком Наставно-научног већа од 24.02.2016. године заведеној под бројем 27-2 именована је Комисија за оцену докторске дисертације мр Симе Кнежевића „Органи акционарског друштва“ за јавну одбрану у саставу:

1. др Душанка Ђурђевић, редовни професор, Правни факултет Нови Сад, председник Комисије
2. др Стеван Шогоров, редовни професор, Факултет за европске правне-политичке студије Нови Сад, ментор и
3. др Јелена Шогоров Вучковић, доцент Факултет за европске правне-политичке студије Нови Сад, члан Комисије.

**II ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ И ДИСЕРТАЦИЈИ****ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ****БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ**

Датум рођења: 13.04.1957.г. у Деспотовцу, Србија

**ОБРАЗОВАЊЕ**

Основну школу завршио у Бачкој Паланци.

Гимназију завршио у Бачкој Паланци.

Дипломирао 1981.г. на Правном факултету у Београду.

Стручни испит положио пред комисијом Покрајинског секретаријата за правосуђе и управу дана 10.12.1984.године.

Правосудни испит положио пред комисијом Покрајинског секретаријата за правосуђе и управу дана 30. маја 1985.године.

Магистарску тезу „Уговор о лизингу“ одбранио 2008.године на Правном факултету у Новом Саду, Универзитета у Новом Саду.

**РАДНО ИСКУСТВО И КАРИЈЕРА**

Након одслужења војног рока радио три године у ГРО „Партизански пут“ Београд, ООУР „Нови Сад“ из Новог Сада, до октобра 1985.године.

Од новембра 1985.године до септембра 1989.године ради у „Инвестбанци“ Београд ПП „Нови Сад“ на пословима директора дирекције за правне и опште послове.

Од октобра 1989.године па све до данас ради као адвокат са адвокатском канцеларијом у Новом Саду.

**ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ДИСЕРТАЦИЈИ**

Докторска дисертација мр Симе Кнежевића "Органи акционарског друштва" има укупно 307 страна основног текста, односно 315 са литературом (фонт: Times New Roman, величина: 12, проред између редова: 1,5). Рад се састоји од Увода, десет глава и Закључка. После Закључка је наведена коришћена литература.

Истраживачку грађу за докторску дисертацију чине уџбеници, монографије, научни чланци, законски текстови, судска пракса. У раду има 400 фуснота које упућују на уџбенике, монографије, чланке, изворе права и судску праксу). У раду нема слика, табела или прилога.

**III ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ**

Према ставу кандидата, општи циљ дисертације је анализа система управљања акционарским друштвом (једнодомни, дводомни и мешовити систем), анализа агенцијских проблема те њихов утицај на то који органи акционарског друштва се појављују, који су органи обавезни а који не. Какав је делокруг органа акционарског друштва и какав је њихов међусобни однос. У том циљу у дисертацији се детаљно анализирају законодавна решења како земаља које прихватају једнодомни систем управљања тако и земаља које прихватају дводомни систем управљања. Посебно се указује и на све веће присуство мешовитог система управљања који има за циљ хармонизацију прописа из ове области и покушава да доведе у равнотежу супротстављена гледишта једнодомног и дводомног система управљања.

**IV ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ**

- Нормативно регулисања система управљања у акционарском друштву је директни фактор који утиче на оквире и форме у којима се појављују акционарска друштва, а самим тим и органи акционарских друштава.

Национална законодавства су се у ранијим периодима углавном опредељивала за један систем управљања- било једнодомни било дводомни систем. Оваква законска регулатива директно оганичава и онемогућује слободу привредних субјеката да слободно одабирају форме организовања и деловања. Што је још важније оваква стриктна подела система управљања акционарским друштво може да доведе до озбиљних проблема у међународној привредној сарадњи и да је практично блокира уместо да је поспешује.

- Када је у питању дилема да ли управљање акционарским друштвима треба регулисати детаљно законским нормама или пак, примат треба дати слободном избору од стране привредних субјеката, став је да привредним субјектима треба дати што већу слободу а законом уредити само основна и најважнија питања која се тичу управљања акционарским друштвима.

Изузетно је важно да правне норме покривају сваку област људског деловања, па наравно и економског. Неподељени став је да су људске активности далеко сложеније и динамичније од правних норми. То је и најважнији разлог због чега треба допустити што већу слободу и што шире деловање самих привредних субјеката. Напредак човечанства је директно условљен развојем економски односа. Претерано мешање законодавца у ове односе свакако би негативно утицало на развој економских односа, посебно имајући у виду све интензивнију међународну сарадњу и брисање националних граница. Али, са друге стране није добро ни оставити потпуну слободу привредним субјектима јер би ово довело до анархије и уништавање слабијих привредних субјеката од стране јачих. Дакле, мешање државе у ове односе је неопходно, али је питање мере од кључног значаја.

- Када је у питању дилема који систем управљања акционарским друштвима је бољи (једнодомни или дводомни), који систем управљања даје боље резултате у пракси и који органи треба да постоје у акционарском друштву, став је да ни један од ова два система не пружа неку видљиву предност. Нарочито је лоше решење уколико се национално законодавство опредељује искључиво за један систем управљања. Најбоље решење је да се законодавци определе за мешовити систем управљања, и тиме оставе слободан избор привредним субјектима у погледу форме и начина деловања акционарских друштава.

Традиционално везивање за један од система управљања акционарским друштвима свакако представља проблем у даљем развоју корпоративног управљања. При томе, истичу се и приказују само предности једног од система управљања без исказивања воље да се и други

систем упозна и објективно анализира. Ипак, овакви искључиви ставови нису и владајући ставови. Велика већина аутора поклања исти степен пажње у проучавању како једнодомног тако и дводомног система управљања, а што је једини исправан начин уколико се жели доћи до што потпунијег и објективнијег закључка. На систем управљања и органе у акционарском друштву велики утицај имају и агенцијски проблеми. Одвајањем власничке и управљачке позиције, сукобом различитих интереса нужно се јављају проблеми између власника и управе, већинских и мањинских акционара, те проблеми у односима друштва и других носилаца ризика пословања. Решавање ових проблема утиче и на састав и функционисање органа у акционарском друштву. Стална је тежња да се пронађе амбијент у коме би мноштво различитих интереса могло да коегзистира а да та коегзистенција не ремети и не блокира економски развој акционарског друштва, већ напротив, што је могуће више да га унапреди. Мешовити систем управљања акционарским друштвима је свакако боље решење од од искључивог наметања једнодомног или дводомног система. Овакво решење највише заговара и Европска Унија јер је суочена са различитим националним законодавствима држава чланица. Мешовити систем управљања омогућава превазилажење разлика у националним законодавствима у погледу система управљања те тако омогућава привредне активности и међународну сарадњу.

#### **V МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА**

Кандидат је мултидисциплинарним приступом анализирао тему дисертације са правног али и са правно-економског аспекта. У анализи је користио више метода, а пре свега аналитички, аналитичко-синтетички, дедуктивно-индуктивни, правно-догматски, историјскоправни и компаративни метод.

**VI СТРУКТУРА И КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ПО ПОГЛАВЉИМА**

У првој глави која носи назив „Историјски развој акционарског друштва“ кандидат упознаје читаоца са тематиком овог научног истраживања и то са историјским прегледом развоја акционарског друштва, термилошким разграничењима, одређивањем појма и обележја акционарског друштва. Сва правна лица па и акционарско друштво вуку своје корене из римског права, тачније из облика удруживања које се називало „Universitas“ који је самостално иступао према трећим лицима. Настанак акционарских друштава треба везати за Холандско-Источноиндијску компанију основану 1602.године. Термилошки проблем се састоји у томе да ли је правилније користити термин „акција“ или „деоница“. Кандидат заступа становиште да је прихватљивији термин „деоница“. У нашем праву, посматрано историјски, коришћена су оба термина. Такође, у овом делу указује се на то да је акционарско друштво правно лице, да је друштво капитала и да акционари не одговарају за обавезе друштва.

У другој глави се пажња посвећује акцијама и основном капиталу као основним институтима акционарског друштва. Постоје различите дефиниције о пому акција како у теорији тако и у законским текстовима посматрано упоредно-правним методом. Све дефиниције није могуће побројати али се може закључити да постоје две групе дефиниција. У прву групу спадају дефиниције које покушавају да акцију одреде преко једног или два њена значења. Другу групу чине дефиниције које акцију дефинишу користећи сва три њена значења. Акција представља удео у основном капиталу (удео је улог акционара у акционарско друштво. Цео основни капитал акционарског друштва је подељен на акције), акција представља скуп права и обавеза акционара (члански однос – укупност права и обавеза акционара у акционарском друштву), и коначно акција је хартија од вредности. У акцију као хартију од вредности је инкорпориран члански однос акционара. Када се каже акција најчешће се мисли управо на овај сегмент- да је у питању хартија од вредности. Акције је могуће делити према најразличитијим критеријумима. Најцелисходнија подела је на врсте и класе (родове) акција. По врстама се акције класификују према томе како се одређује ималац акције па разликујемо акције на име и акције надносиоца, разликовање може бити и према редоследу издавања, према степену уплаћености, интерне и екстерне и сл. Класу (род) акција представљају акције са истим чланским правима по акцији. Акције исте класе дају иста права њиховим имаоцима. Свако привредно друштво у свом раду мора да користи одређена средства. Без тих средстава (капитала) постојанње привредног друштва губи смисао. У току свог постојања акционарско друштво може смањивати или повећавати основни капитал по утврђеним правилима.

Трећа глава анализира системе управљања акционарским друштвом. Корпоративно управљање је врло динамична категорија која се непрестано развија. За корпоративно управљање велико интересовање показују како земље са веома развијеном економијом тако и земље у развоју (транзицији). Финансијско тржиште све више постаје светско тржиште и долази до његове глобализације, а компаније све више постају међународне па

се трага за јединственим институтима у корпоративном управљању. Корпоративно управљање се прати и са нормативног аспекта. Морају постојати правила по којима компаније послују. Ова правила потичу из правног система одређене земље или из међународних аката. Посматра се утицај нормативног оквира на пословање фирми. У којој мери нормативни оквири подстичу или блокирају привредне активности фирми. Корпоративно управљање је вишезначно те подразумева како начин управљања компанијом тако и односе унутар компаније и односе са спољним учесницима. Због тога је тешко дати дефиницију корпоративног управљања. Корпоративно управљање подразумева начин на који се воде и контролишу компаније. То је скуп односа између управе компаније, акционара, као и свих других ималаца интереса везаних за компанију. Корпоративно управљање представља један од сегмената у побољшању економске ефикасности како у односу на саму компанију тако и шире, у односу тржиште. Проблем корпоративног управљања се не јавља у свим облицима привредних друштава. Они се јављају у оним друштвима где постоји већи број власника и где је својина над привредним субјектом одвојена од права управљања тим истим привредним субјектом. Корпоративно управљање се исказује путем различитих механизма чији је циљ да менаџмент (као агент власника) који управља компанијом ради за добробит власника (за добробит принципала, односно акционара).

У четвртој глави се говори о органима акционарског друштва са општег аспекта, а затим се указује на то које врсте органа постоје. Без обзира на организациону форму у којој се појављује предузећа она морају имати свој материјални и персонални супстрат. Материјални представља имовину предузећа, док персонални представља осниваче и запослене. Ни материјални ни персонални супстрат не могу функционисати самостално. Тек у заједничком деловању, потпуној симбиози, добијају свој потпуни смисао и значај. Код друштава капитала (где спада акционарско друштво) нису важна лича својства оснивача као што је то важно код друштава лица. Удели се релативно лако преносе а акционари одговарају за пословање акционарског друштва до висине улога. Власници капитала не управљају својим капиталом већ то чине лица која располажу одговарајућим знањима и вештинама. Чланови управе за свој рад одговарају (непосредно или посредно) власницима друштва (скупштини). Власници друштва имају интерес да остваре ефикасан надзор (контролу) над радом управе. Овај надзор такође захтева одређени степен строчности и знања којима власници, у принципу, не располажу. Због тога власници друштва (скупштина) бира и надзорни одбор. Веома јака и уочљива тенденција у развоју акционарских друштава је максимална професионализација управљања. Савремена акционарска друштва карактеришу функција управљања капиталом, функција управљања пословањем и функција надзора. Који органи ће се појавити у акционарском друштву зависи од тога да ли је у питању једнодомни или дводомни систем управљања. У једнодомном систему разликујемо скупштину коју чине акционари и управни одбор у коме се налазе лица која воде пословање акционарског друштва. У овом систему не постоји јасна разлика између вођења послова и надзора над вођењем тих послова. У дводомном систему управљања постоји јасна разлика између вођења послова друштва и надзора

(контроле) тих послова. У овом систему разликујемо два одбора- управни одбор и надзорни одбор.

Пета глава је посвећена скупштини акционарског друштва. Скупштина акционарског друштва је орган власника (акционара) друштва. У најширем смислу акционари управљају друштвом преко скупштине. Скупштина свој положај и легитимитет црпи из својине. Питање својине је основно питање у акционарском друштву, па је скупштина свакако обавезан орган друштва. Специфичност скупштине акционарског друштва огледа се и у томе што се чланови скупштине не бирају. Чланство у скупштини није везано за орочени мандат. Док акционар поседује акције са правом гласа он је члан скупштине друштва. Такође, специфичност скупштине се огледа и у томе што скупштина не може бити распуштена. Акционари могу бити најразличитијих образовања и занимања јер је њихов положај пре свега везан за својину. То значи да персонални састав скупштине акционарског друштва није довољно стручан за вођење послова друштва. Скупштина овај проблем решава тако што бира друге органе који ће моћи да испуне захтеве скупштине. Ови органи морају задовољити услове које сама скупштина нема. Пре свега то је стручност, професионалност и искуство. Скупштина бира управни и/или надзорни одбор у зависности од система управљања. Сва национална законодавства познају више врста скупштине што зависи од критеријума класификације. Тако, на пример, се разликују редовна (годишња), ванредна, специјална, универзална скупштина. Специфичан положај има оснивачка скупштина с обзиром на чињеницу да друштво још увек није основано и уписано у одговарајући регистар. Оснивачка скупштина се одржава само једном и тиме је испунила своју сврху.

У шестој глави расправља се о управном одбору. Управа друштва је сигурно најзначајнији сегмент функционисања акционарског друштва. Управни одбор управља пословима акционарског друштва. То је професионални и стручни орган. То је орган који доноси најбитније одлуке везане за рад и пословање друштва па има кључну улогу за рад друштва, његове резултате и положај на тржишту. Управни одбор је самосталан орган акционарског друштва и његове надлежности су одређене законом. Управни одбор води послове друштва на своју одговорност, дакле, не ради по налозима скупштине или надзорног одбора. Национална законодавства. У принципу, избегавају одређивање појма управног одбора, већ то препуштају науци. Велики број националних законодавстава не нормира делокруг управног одбора, већ се његов делокруг одређује према начелу да све што неспада у надлежност скупштине представља надлежност управног одбора. Узимајући у обзир упоредно-правну слику може се рећи да управни одбор има следеће основне функције: заступање, организацију друштва, вођење послова друштва и вршење функције послодавца.

Поглавље број VII је посвећено Извршном одбору. Да ли је постојање извршног одбора обавезно, факултативно или уопште није ни предвиђено зависи од система управљања акционарским друштвом. Обавезност извршног одбора може да зависи од тога да ли је у



питању отворено или затворено акционарско друштво. Извршни одбор је извршни орган који помаже управном одбору у обављању функција вођења послова и извршава налоге управног одбора. Постојање извршног одбора може да зависи и од броја извршних директора. Уколико друштво има три или више извршних директора формираће се извршни одбор. Ако није законом одређен извршни одбор може бити статутарни орган, када закон упућује да се статутом акционарског друштва може уредити и ово питање. Чланове извршног одбора бира управни одбор. Чланови извршног одбора могу бити лица из управног одбора или нека друга лица. Чланови извршног одбора могу бити изабрани или разрешени у било које време и без посебног образложења. Нека законодавства ограничавају број чланова извршног одбора, а нека немају такве одредбе.

Осмо поглавље је посвећено појму и функцији директора. Положај директора зависи од услова привређивања и друштвених односа у целини. Појам директора у централистичким системима управљања привредом није идентичан појму директора у тржишно организованим системима. Код тржишног организовања привредних субјеката појам (положај) и улога директора зависе од облика организовања. Плурализам својинских облика елиминише могућност успостављања једног општег концепта директора. Директор је пословодни орган и као такав може бити инокосни или колективни. Функцију инокосног пословодног органа врши само једно лице, док је колективни пословодни орган састављен од више лица. Председник и чланови колегијалног органа заједнички врше функцију пословођења. Директор може имати заменика уколико је то предвиђено општим актима друштва. Директор може имати и једног или више помоћника. У упоредном праву постоје различита решења везана за инокосни и колегијални пословодни орган. Обавезност директора као органа акционарског друштва није решена на јединствен начин у националним законодавствима.

Девето поглавље анализира Надзорни одбор. Код дводомног система управљања надзор (контрола) је поверен посебном органу- Надзорном одбору. Надзорни одбор је у дводомном дидтему управљања обавезан орган, На који начин се надзор организује и од стране којих органа (интерни или екстерни, трајни или ad hoc) зависи од законских решења сваке државе. Његово постојање је везано за право акционара да имају увид и сазнања у погледу пословних књига и докумената друштва, да могу постављати питања о управљању друштвом, да буду тачно информисани о раду друштва и његових органа. Надзор подразумева не само контролу рада управног одбора, већ и контролу ефикасности и сврсисходности његових одлука. Основне карактеристике надзорног одбора у погледу његовог делокруга су: да има контролну функцију над пословањем друштва у свим његовим делатностима, функција надзора је у принципу одвојена од функције управљања, делатност надзорног одбора је континуирана и стална. Врши надзор над законитошћу рада управе и извршних директора, прегледа периодичне и годишње обрачуне, утврђује уредност вођења пословних књига и других докумената, даје своје мишљење скупштини и извештава скупштину о рачуноводственој пракси, о пракси финансијског извештавања друштва и друштава која су сањим повезана, извештава скупштину о склопљеним

уговорима између друштва и чланова управног одбора и са њим повезаних лица.

Десето поглавље разматра проблем побијања скупштинске одлуке и посебне дужности према акционарском друштву. У акцијском праву је одавно постављено питање да ли се могу и како оспоравати одлуке скупштине акционарског друштва. Данас о томе постоји мање-више уједначен став. Скупштинске одлуке се могу оспоравати на два начина. Први је побијање скупштинске одлуке тужбом за побијање а други тужбом за поништење. У оба случаја скупштинске одлуке се могу побијати само ако су противне закону или статуту друштва. Против акционара се не могу подизати овакве тужбе јер акционари немају обавезу лојалности према друштву при гласању у скупштини. У погледу правне природе скупштинске одлуке не постоји јединствен став. Једна група сматра да се ради о корпорацијском акту којим се обликује корпорацијска воља, док друга група сматра да се ради о вишестраном правном послу посебне врсте. Овим посебним правним послом акционари регулишу своје међусобне односе и аутономију акционарског друштва.

## **VII ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС**

Научни допринос докторске дисертације мр Симе Кнежевића под насловом „Органи акционарског друштва“ је у аналитичком и компаративном истраживању врсте органа акционарских друштава у зависности од система управљања акционарским друштвом и у зависности од утицаја агенцијских проблема на постојање и врсту органа у акционарском друштву. Проблеми корпоративног управљања су присутни и у развијеним економијама, а добијају све више на значају и у земљама у транзицији. Предмет ове докторске дисертације пружа могућност бољег упознавања са проблемима корпоративног управљања посебно имајући у виду да у Републици Србији ова искуства немају дугу традицију, те може помоћи у отклањању недоумица и несналажења у овој материји која су сада врло честа.

## **VIII ЗАКЉУЧАК КОМИСИЈЕ**

На основу сагледавања укупне садржине дисертације, коришћења научне методологије и квалитета, научне релевантности закључака, Комисија сматра да докторска дисертација мр Сима Кнежевића под називом „Органи акционарског друштва“ заслужује позитивну оцену. Комисија констатује да је текст предметне докторске дисертације пре стављања на увид јавности прошао детекцију плагијаризма (присвајање идеја, метода или писаних речи других, без указивања на аутора, с намером да буду приказани као оригинално дело), и да ментор кандидата има потврду да рад нема више од 19% преузетог текста (извештај CEON-a). Надаље, Комисија констатује да је урађена докторска дисертација у складу са пријавом и образложењем теме докторске дисертације, односно пројекта који је одобрен. Из приказа садржине докторске дисертације произилази да је кандидат расправљао о свим важнијим питањима која се могу поставити везано за органе акционарског друштва у тумачењу и

примени закона који регулишу област корпоративног управљања. У истраживању је успешно користио више научних метода (аналитички, аналитичко-синтетички, дедуктивно-индуктивни, правно-догматски, компаративни и упоредно-правни метод). Употребом ових метода аутор је успео да са свих страна осветли питање органа акционарског друштва те утицај нормативног регулисања на њих. Добре особине овог рада су утицале да оценимо да докторска дисертација мр Симе Кнежевића „Органи акционарског друштва“ представља самостално научно дело и допринос науци у области привредног права. Сходно томе, Комисија једногласно предлаже Наставно-научном већу Факултета за европске правно-политичке студије у Новом Саду, Универзитета EDUCONS

да донесе одлуку:

да се рад мр Симе Кнежевића „Органи акционарског друштва“ прихвати као докторска дисертација подобна за јавну одбрану.

#### ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. др Душанка Ђурђев, редовни професор, Правни факултет Нови Сад, председник Комисије



2. др Стеван Шогоров, редовни професор, Факултет за европске правне-политичке студије Нови Сад, ментор, и



3. др Јелена Шогоров Вучковић, доцент Факултет за европске правне-политичке студије Нови Сад, члан Комисије.

